TÜRK HALK MÜZİĞİ

SOLFEJ- 2

Bülent Kılıçaslan

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1594
KÜLTÜR SERİSİ: 909

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-625-408-007-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Notalar: Mert Erağan

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TIC. LTD. ŞTI.
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bülent Kılıçaslan; İktisat, mühendislik ve sosyoloji okudu. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Yönetimi Bölümü'nde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. Müzik Eğitimini Arif Sağ Müzik okulunda tamamladı. Erol Parlak ve Mehmet Erenler'den bağlama dersleri aldı.1996 yılından bu yana bağlama eğitmenliği ve koro şefliği yapmaktadır. Çeşitli kurumlarda 1996 yılından bu yana birçok THM korosu kurdu ve çalıştırdı. Sayısız sanat organizasyonunda "Sanat Yönetmenliği" yaptı. Bakırköy Halk Eğitim Merkezinde "Uygulamalı Tiyatro" alanında eğitimini tamamladı ve sertifikasını aldı. Tiyatro oyunlarına müzikler yaptı. 2010 yılında (BAKSA) Bakırköy Sanat Tiyatrosunu kurdu. Aşık Veysel Müzikali, Pir Sultan Abdal Müzikali gibi oyunlarda hem yazar, hem oyuncu olarak yer aldı. Müzikal tiyatro alanında sahne çalışmaları devam etmektedir. Onlarca tiyatro eseri kaleme aldı. Yetişkin oyunları yanı sıra çocuk oyunları da yazıp yönetti. Kendi söz ve müziklerinde oluşan bestelerinin yanı sıra, Nesimi, Pir Sultan Abdal, Harabi halk şairlerinin eserlerinden oluşan iki albüm çalışması vardır. Müzik ve tiyatro alanında yönetmenlik, eğitmenlik ve sahne çalışmalarını sürdürmektedir.

Müzik Albümleri
Divane (2018)
Harabi (2020)

Kitaplar
Türk Halk Müziği Solfej (2008)
Türk Halk Müziği Solfej1 (2018)
Bağlama Metodu (2018)

Tiyatro oyunları
Mevlana
Hacı Bektaş Veli
Şems
Âşık Veysel
Pir Sultan Abdal
Yunus Emre
Arayış
Yasak Çeşme
Araf

Çocuk oyunları
Süt Dünyası
Sihirli Kütüphane
Doğa Savaşçıları
Cesur Balıklar
Son Ağaç
Sporcular ve Obezler
Gökkuşağı Perisi

İÇİNDEKİLER

Önsöz 13

I. Bölüm

Müzik Nedir? 17
Kültür Nedir? 19
Sanat 21
Seslerin Özellikleri 23
Müzikte Temel Bilgiler 24
Müzikte Yardımcı İşaretler 27
Ses Değiştirici İşaretler (Alteresyon) 28
Müzikte Nitelik 29
Müzik Aleti Öğrenmede Uygulama ve Uygulamanın Etkileri 30
Sonuç 32
Halk Müziği 33
Türkü 35
Türkülerin Doğuşu ve Yayılışı 36
Türkülerin Yaşama Gücü 36
Halk Müziğinde Kullanılan Sazlar 38
Halk Müziğinde Kullanılan Usuller 40

II. Bölüm

İKİ ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Ekin ektim çöllere 50
Geline bak geline 51
Karadır kaşların 52
Keklik idim vurdular 53
Kul olayım kalem tutan ellere 54

ÜÇ ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Bar havası 60
Naz barı 61
Bülbüller düğün eyler 62

DÖRT ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Bahçalarda mor meni 74
Eledim eledim höllük eledim 75
Küstürdüm barışamam 76
Kirpiğin kaşına değdiği zaman 77
Yine gönlüm hoş değil 78
İşte gidiyorum çeşm-i siyâhım 79

BEŞ ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Arpa ektim biçemedim 82
Atlarını tepe tepe geldiler 83
Ağasarın balını 84
Bu yıl dağların karı erimez 85
Yazın çiçeği güldür 86

ALTI ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Ceyranım gel gel ... 89
Iğdırın al alması ... 91
Ana meni yaz ağla ... 92

YEDİ ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Felek şâd olacak ... 95
Kime kin ettin de giydin alları ... 96
Peştemalin duğumi ... 97
Yürü yalan dünya ... 98

SEKİZ ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Aman dünya ne dar imiş ... 101
Aşağıdan gelen yaylı makine ... 102

DOKUZ ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Cemile'min gezdiği dağlar meşeli ... 106
Eminem giymiş alları ... 107
Haydi güzelim ... 108
Karanfilim serende ... 109
Yüksek yüksek tepelere ... 110

ON ZAMANLI ALIŞTIRMALAR

Başına döndüğüm ... 113
Kırklar dağının düzü ... 114
Ne feryâd edersin ... 115
Şu karşı yaylada ... 116

REPERTUVAR

Hele bak saçlarıma ... 118
Mendilimin yeşili ... 119
Çiçekli yaz bahar gelse bana ne ... 120
Vallahi o yardır ... 121
Zalım ... 122
Ayletmen gelini yazık ... 123
Bir taş attım ... 124
Bir çift gavlak koşarım ... 125
A kızım sana potin alayım mı ... 126
Ardahan'ın yollarında ... 127
Ayvanda yatan oğlan ... 128
Bahçalardazerdâli ... 129
Can bula cânânını ... 130
Çektiğim cevr ile cefa ... 131
Hangi bağın bağbanısan ... 132
Hisar'ın başında ... 133
Lâmbada şişesiz yanmaz mı ... 134
Masa üstünde desti ... 135
Sabahtan cemâlin seyran ettim ... 136
Sabahtan uğradım ... 137
Tanrıdan diledim ... 138
Uzun kavak ne uzarsın ... 139
Zerdâli çiçek açtı ... 140
Gelin oldum gelinliğim bilmedim ... 141
Bu dünyânın devrânına ... 142
Çarşamba'yı sel aldı ... 143

Vardım hind eline 144
Aynı tabut içinde 145
Turnam gidersen 146
Fırat kenarında 147
Şemsiyenin ucu kâre 148
Bağdat ellerinden 149
Kaçındasın gelin ümmü 150
Mavrova'dan aldım 151
Tabancamın sapuni 152
Evlerinin önü handır 153
Gelin olan uzun olur 154
Yol ver dağlar 155
Çay benim çeşme benim 156
Evlerinin önü mersin 157
Karyolamın demiri 158
Fındık toplayın kızlar 159
Gelinler geliyor 160
Salına salına suya gidersun 161
İlimon sulandı 162
Geldim şu âlemi 163
Çay içinde döğme taş 164
Dağlara septim ekin 165
Başı pârepâre dumanlı dağlar 166
Bir ay doğar ilk akşamdan 167
Gül kuruttum 168
Koyunu hor eyledim 169
Tutam yâr elinden 12/4 169
Ünye'den çıktım da başım selâmet 170
Kırmızı gül demet demet 171
Tutam yar elinden 14/4 172
Acem kızı 173
Gelin gelir karşıya 174
Mendil aldım bir deste 175
Tello gider yan gider 176

ÖNSÖZ

TÜRK HALK MÜZİĞİ, kulaktan kulağa aktarılarak geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Bu aktarım sürecinde bağlama da, usta çırak ilişkisi içerisinde öğretilmiştir. İletişimin ve toplumsal değişimin yavaş olması, yapılan aktarımın dış kültürlerden etkilenmesini de büyük ölçüde önlemiştir.

Günümüzde teknolojinin gelişmesi, kitle iletişim araçlarının yaşamımızın her alanına girmesi, kültürler arası etkileşim ve kültürlerin birbiri üzerine baskısını artırmıştır. Bu süreçte Türk Halk Müziği'mizi çeşitli dış etkilerden koruyarak gelecek kuşaklara aktarmanın en sağlıklı yolu, bu konu ile ilgili yazılı kaynakları geliştirmektir.

Bu fikirden yola çıkarak 25 yıllık birikimimi; Müzik Okulları, Güzel Sanatlar liseleri, Halk Müziği Koroları, bağlama kursları öğrencileri için "Türk Halk Müziği Solfej Metodu 1 ve Türk Halk Müziği Solfej Metodu 2'ye dönüştürdük. Bu aktarım, halk müziğimizi ve halk sazlarını öğrenmek isteyenler için 1. cilt başlangıç, 2. Cilt ise daha ileri bir aşama isteyenler için iyi birer temel kaynak niteliğindedir. Bu kitapta da ilk ciltte olduğu gibi; solfej eğitimi basitten başlayıp zora doğru, bir sıra halinde verilmiştir. Ancak türkü örneklerini, ön çalışmalara göre daha fazlalaştırıldı. Makam ve usul örnekleri de arttırıldı.

İlk bölümlerde tekrar mahiyetinde müzikle ilgili tanımlar, solfej eğitimi sürecinde bilinmesi gereken kavramlar yer almaktadır. İkinci bölümde ise; ana usuller, birleşik usuller, karma usuller birbiri ardına sıralanmıştır. Bu sıralama, öğrencinin konuyu çabuk kavrayabileceği bir düzen içinde verilmiştir. Kitabın son bölümü ise, değişik usul ve makamlardan oluşan eserleri içermektedir. Ayrıca solfej 1 ve 2 kitapları, bağlama metodunda belli bir seviye gelen öğrenciler, koro öğrencileri için repertuar ve nota hâkimiyetini geliştirmek açısından kaynak olarak önerilebilinir.

Kültürümüze ve Türk Halk Müziği'mize faydalı olması dileğiyle...

Bülent Kılıçaslan

Müzik Nedir?

Bütün insanların yaşamının ayrılmaz bir parçası olan, arabada, işyerinde, evde dinlediğimiz müzik nedir? İnsan doğar doğmaz kendisini bir ses evreni içinde bulur. Seslere karşı tepki gösterir. Hareketli müziklere tempo tutarlar. Bebeklerden çocuklara, gencinden yaşlısına, kadınından erkeğine dünyanın neresinden olursa olsun, herkesin hayatında müziğin mutlaka yeri vardır. Fakat bu ses evreninin bütünü müzik değildir. Müzik olabilmesi, bu seslere müzik diyebilmemiz için, belli ses düzeninin ve uyumunun olması gerekmektedir

İnsanlık tarihinde bir dönem kötü ruhları kovma amacı olan, hastalıkları tedavi aracı olan, inancın içinde yer alan, insanın insan olmaya başladığı, o bilinemez süreçten bu güne müzik, hep insanla var olmuş ve insan olduğu müddetçe de var olmaya devam edecektir. Peki, nedir müzik?

Müzik, seslerle anlatılan bir sanattır. Malzemesi seslerdir, sesleri birleştirip düzenleyen ve bir anlatım sanatına dönüştüren ise insandır. İki milyon yıllık bir geçmişi olduğu tahmin edilen insanoğlu bir ses evreni içinde doğar, onunla iç içe yaşar, algıladığı seslerle etkileşim içinde bulunur. Tarih öncesi çağlardan beri insan, işittiği sesleri çözümleyip değerlendirmeye çalışmış, yüzyıllar içinde sesleri düzenlemekte ustalaşarak onlardan bir ifade biçimi yaratmıştır. Buna müziksel anlatım diyoruz

Müzik, insana duyup düşündüklerini seslerle anlatma olanağı veren bir dildir. Müziğin anlamı, insanın hayat karşısındaki davranışlarıdır. O açıdan müziksel anlatım, insanın seslerle duygu ve düşüncelerini, izlenim, tasarım ve dileklerini anlatmasıdır, içini dökmesidir. Bu müziğin sanatsal yanıdır. Bilimsel özelliği ise bu duygu düşüncelerin, yazılı olarak işaretlerle belirlenmesi, belli metotlar içerisinde incelenmesidir. Müzik sonsuz duygu yoğunluğu ve yaratılmasıyla sanat, metotlaşması, belli kurallar içerisinde değerlendirilmesiyle de bilimdir.

Biyo-psişik, kültürel ve toplumsal bir organizma olan insan, var olduğu çağlardan beri algıladığı sesleri çözümleyip değerlendirmiş ve giderek sesleri bir anlatım biçimine dönüştürmüştür. Seslerle gerçekleştirilen bu anlatım sanatına müzik diyoruz.

Müzik iki temel öğeyi içerir: ses malzemesi ve onun insan tarafından değerlendirilmesi. Bu iki öğe, müziği hazırlayan ''seçme yönlendirme'' eylemine olanak hazırlamıştır. İnsanoğlu böylece sesleri kendi amacına uygun biçimde kullanmayı başarmıştır. Müzik, belli bir amaç ve yöntemle, belli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bir bütündür.

Müzik yapısal olarak ton ya da mod (makam), kültürel evrimle gelişen ses dizilerinden oluşmuştur. Ses dizilerinin sergilediği düzen ise, ton yapılanmasının yazgısıdır. Seslerin kullanım biçimleri, ses aralıkları ve ses sistemleri gibi müziğe özgü temel nitelikler bu sayede kurallaşmıştır.

Müzikte ses zamana bağlıdır. Çünkü ses, belirli bir süre içinde, bir zaman aralığıyla var olur. Sesin süresi, ritim ölçü gibi ilkeye dayanan kurallara yol açmıştır.

Ses malzemesinin toplumsal ve düşünsel değerlendirme süzgecinden geçirilmesi olgusu, çağlar boyu süregelen bir tarihi, müzik tarihini sergilemektedir. Müzik tarihi, özelliği olan nitelikler taşır. Bu tarih, müzik yapma bilincinin, besteleme tekniklerinin, müzik formlarının, akım ya da sitillerinin, çalgıların, müzik yazılarının vb. tarihidir. Doğal olarak kültür tarihinin yaratıcısının bir parçasıdır.

İnsanoğlu, nereden geldiğini bildiği ölçüde nereye gideceğini belirler. Geçmişten geleceğe uzanan bu çizginin anlam kazanması yönünden değerlendirilmesine tarih bilinci denir. Tarihsel kökenleri bulunmayan bir düşünce yöntemi ya da sanat akımı olamaz. İnsanlık tarihi, birbiri üstüne yükselen yaratıcılıkların evrensel yücelişidir. Bu yücelişte müziğinde yeri vardır, ona müzikle uğraşanlar da katkıda bulunmuşlardır. Dolayısıyla müzik tarihi, kendi alanında insanoğlunun evrensel gelişim yasalarının tarihidir

Kültür Nedir?

Günlük hayatta sürekli kullandığımız, bazen gerçek anlamda bazen de farkında olmadan, toplumsal değişim sonucunda yüklediğimiz farklı anlamlarda kullandığımız kültür kelimesinin anlamı nedir? ''Çok kültürlü bir insan hayran kaldım kültürüne kendisini çok geliştirmiş''. ''Çok gelişmiş bir ülke, kültür düzeyi çok yüksek'' ya da ''çok cahil kültürsüz bir adam'' gibi cümleler kurarız günlük yaşantımızda.

Kültür, insanlık tarihinin bütün; bilgi, sanat, teknolojik vb. birikimleridir. Yani toplumların tarihlerini ve tarihi kaynaklarının, aile ve bireysel yaşamdaki davranışlarını, sağlık ve beslenme durumlarının, bilgi birikimlerini sonraki kuşağa doğru ve hızlı bir şekilde aktarımı yani eğitimini, yerleşik durumlarının, ekonomik ve teknolojik ilerlemelerinin, bilim ve sanatsal faaliyetlerinde geldikleri nokta, din ve devlet yapılanmalarını, kültür çevre ve tarihi çevre ve kişilik sistemleri gibi unsurlarını birbirleriyle etkileşimi ve bu etkileşimin yarattığı değerler toplamıdır.

Başka bir tanımla da ''geçmişten bu güne gelen birikimlerin, bu günkü toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden her türlü, duygu, düşünce, dil, sanat, yaşayış unsurlarının tümüne kültür'' denir.

Kültür insan varlığını tümüyle kapsamak zorundadır. İnsan (genel anlamda insan değil de; ressam, bilim adamı, ozan ya da filozof gibi çok somut bir kişilik kastedilmektedir) tarafından yaratılan ve denetlenebilen bu insancıl yeni kültürün ana ilkesi, kısa ve çok iyi bilinen şu formülden çıkarılmış olabilir' kültürün sorumlusu insandır'' Kültüre konu olan insan, zaman içinde tükenen, ancak yaratı ve bilgi yoluyla tükenmişliği aşan bir varlıktır.

İnsanın uygar toplumun da kendi türü ile uyum içinde yaşama yeteneği onun bilincini geliştirdiğini göstermektedir. Bu bilinç gelişimi bir bütün olarak, insanın kültür tarihinin biriktirilmesinde bilincin en başta gelen görevidir.

Kant 'a göre, aklın görevi isteğe yön vermek ve her türlü öz çıkarından kurtararak istediği moral yasaya bağlı kalmaktır. Akıl, insan gelişiminin hiçbir dış doğal etkene bağlı olmayan en yüce amacını yansıtmaktadır. Bu amaç bireyin moral varoluşudur.

İsviçreli filozof Rousseau ''kötü eğitmenleri '' iyileriyle değiştirmeyi, insanın doğumundan başlayarak çerçevenin zararlı etkisinden korunacağı, doğal eğilimlerinin ve yeteneklerinin gerektirdiği eğitimin verileceğe özel kurallar konmasını önermektedir.

Özel yaşamıyla sınırlı kalan bireyin tümüyle bilimsel anlayışına yükselme süreci, Hegel e göre, kültürün gerçek içeriğini oluşturmaktadır.

Bireyin oluşumu (ya da kültürü), bilim aracılığıyla dünya akıl oluşumunun tüm evrelerinden (yani insanlığın evrensel tarihinden) geçme ve bu evreleri, bireysel bilincin evrensel bilince dönüşümü, bireyin kendi bilinç düzeyine erişmesi ve bilim içinde insan aklının özgür bir biçimde doğuşu da söz konusu olmaktadır.

Kültür kavramı, gelişme kavramından soyutlanamamaktadır. İnsan (doğuştan itibaren) akla sahip olmasına karşın, aklın diğer insanlarla birlikte yaşayabilecek biçim de geliştirmek zorundadır. Kültürün amacı, doğduğunda yalnızca doğal tepki ve yetenek biçiminde olan insan aklını geliştirmektir. İnsan tarafından yaratılan (geliştirilen, değiştirilen) kültür, insana doğanın verdiği akıldan çok daha değişik ve farklı bir olgudur. Kültür, insanın her türlü insancıl olgunun temel yeteneğini, kültür tarihinin oluşumunu sağlayan kendiliğinden gelişimi temsil etmektedir.

Tüm kötülüklerin anası olan bilgisizlik, toplumda hüküm süren tüm bozulmaların ana nedenini oluşturmaktadır. Bilgisizliğin şeytansı gücü insan doğasına aykırı bir biçimde, insanları tutkularının kölesi haline getirmekte, onları bölmekte ve korkunç bir rekabete zorlamaktadır. İnsanı, bencil, gururlu ve toplum dışı bir

Sanat

Bazı düşüncelerin, amaçların, olayların ya da durumların, beceri ve düş gücü kullanılarak ifade edilmesine ya da başkalarına iletilmesine yönelik yaratıcı insan etkinliği, sanat ve sanat ürünleri çağdan çağa ve toplumdan topluma çok farklı biçimlerde değerlendirilmiştir, ama buna karşılık bütün insanlık tarihi boyunca var olmuştur.

Sanat ürünlerinin doğal nesnelerden farkı, sanatın niteliğini de ortaya koyar. Doğal süreçler sonunda ortaya çıkan nesneler (örn. kristaller, sarkıt ve dikitler, arı peteği ya da örümcek ağı gibi oluşumlar) bir anlamda güzel sayılsa da, sanat yapıtı kabul edilmez; çünkü sanatın asıl özelliği, belirli bir nesne üretmeyi amaçlayan bir insan etkinliği olmasıdır.

Öte yandan, olağan ve sıradan nesneler genellikle sanat yapının karşıtı sayılır; çünkü sanat yapıtını belirleyen belli başlı özelliklerden biri özgünlük, öbürü ise onun tek olmasıdır. Buna göre, örneğin seri olarak üretilen çok sayıda yapıtın sanatsal değeri, tek bir örneği olan bir yapıttan daha düşüktür.

Sanatın bu özelliği, sanatçının kişiliği ile yakın ilişkisi olan üslup kavramı ile önemli bir koşutluk gösterir. Genel anlamda, sanatçının özgünlüğünü oluşturan, onun kendisine özgü üslubudur. Üslup bu anlamda, sanatçının bütün ürünlerinde görülen bir özellik olarak, aynı zamanda o sanatçının kendi dalına getirdiği yeniliktir. Örneğin, Rembrandt'ın gölge ışık teknikleri ya da Van Gogh'un fırça vuruşları hem bu sanatçıların üsluplarını belirleyen öğeler, hem de onların resim sanatına getirdikleri yeniliklerdir.

Bütün bu öğeler göz önünde tutulduğunda sanatın ayırt edici en önemli özelliği yaratıcılıktır. Özgünlük ve üslup kavramlarının birleştiği bu özellik aynı zamanda, doğal süreçlerin oluşum biçimlerinin hep aynı olmasına karşılık, sanatsal yaratının tek olma niteliğini de içerir. Bu niteliği ortaya çıkaran da sanatçının yaratıcı kişiliğidir.

Sanatla ilgili öteki önemli öğe, üretilen nesnenin temelini oluşturan malzemedir. Sanat yapıtları çok çeşitli malzemelerin çok farklı biçimlerde işlenmesiyle üretilebilir. Ayrıca, her sanat dalında, kullanılan malzemelerin farklı türleriyle ilgili tarihsel bir bilgi birikimi ve geleneklerin oluşması da söz konusudur. Bunlar o sanat dalının teknik yanlarıyla ilgili, sanatçının etkinliğini bir meslek olarak belirleyen öğelerdir. Örneğin resim sanatında kullanılan boya türleri, heykelcilikte farklı taşların yontulma özellikleri, müzikte bilgisayar ve teknolojinin gelişmesiyle ses kullanım olanaklarının artması müzik aletlerinin kalitesi ve ses güzelliğinin artması, seramikte fırınlama gibi öğeler, belirli ve düzenli bilgiler içeren teknolojileri gerektirir. Sanatın bu yanları en eski çağlardan bu yana usta- çırak ilişkisi içinde aktarılmış, çeşitli dönemlerde de sanat okullarında ve akademilerde öğretilmiştir. Bu özellik, sanatın zanaat ile akrabalığını gösterir.

Başlangıçta, bir hammaddenin elle işlenmesi ve ona biçim verilmesi anlamında, sanat ile zanaat çok benzer etkinlikler olmuştur. Birçok dilde görülen bu özdeşlik, sonradan güzel sanatlar (beaux-arts) kavramının ortaya çıkmasıyla, yani bir yarar amacı taşıyan nesnelerin üretilmesi ile kullanılmak için değil, yalnızca seyredilmek için nesneler üretilmesinin ayrılmasıyla ortadan kalkmıştır.

Belirli hammaddelerin işlenip biçimlendirilmesiyle nesneler üretilen sanat dallarını (heykel, seramik vb.) nitelemek üzere "görsel sanatlar" deyimi kullanılır. Farklı sanat dalları, genel sanat kavramının altında genellikle ikiye ayrılır: Etkinliğin sonunda ortaya çıkan nesnenin (yani sanat yapıtının) fiziksel anlamda bir cisim olması ile dilsel (anlamsal) bir nesne (yani bir metin) olması hali. Batı geleneğinde birinci türe güzel sanatlar denirken, ikincilere'' ars liberalis'' (özgür sanatlar) adı verilmiştir. Bu terim el işi ve bedensel uğraş gerektiren etkinliklere karşılık, "özgür"lerin uğraştığı ve daha çok zihinsel bir etkinlik gerektiren sanat türlerini anlatır.

Seslerin Özellikleri

Müzikte kullanılan sesler birbirinden Tını, Yükseklik, Uzam, Vurgu gibi çeşitli özelliklerle ayrılır.

TINI **(sesin niteliği)**: Bir sesin diğerinden kolaylıkla ayrılabilme özelliğidir. Sesleri birbirinden ayırabilmemizi sağlayan ses rengi farkına sesin niteliği denir. Ses kaynağının özelliklerinin farklılığı belirleyicidir. Titreşen her cisim, kendine göre bir ses rengi sergiler.

YÜKSEKLİK(incelik-kalınlık): Sesin Pes (kalın) veya Tiz (ince) olması halidir. Bir sesin yüksekliği titreşimleri ile ilgilidir. Bir sesin ince yada kalın oluşu, titreşimin saniyedeki sayısı ile(frekansıyla) belirlenir. Titreşim ne kadar çok veya çabuk olursa o kadar ince ne kadar ağır olursa o kadar kalın olur. Gerek pez gerekse tiz seslerin tümünü kulağımızla ayırma olanağı yoktur.

İnsan kulağı, yaklaşık olarak frekansı, 20 ile 20 000 arasında bulunan sesleri duyar. Müzikte kullanılan sesler bu kadar geniş bir frekans genişliğini kapsamaz ses genişliği en fazla olan çalgılardan piyanonun en kalın sesi 27,5 en ince sesi 4186 frekanstır.

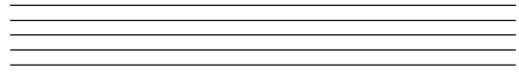
ŞİDDET(sesin gürlüğü): Sesin kuvvetli veya zayıf olma haline denir. Sesin yüksekliği titreşim sayısına bağlı olduğu gibi, sesin gür ya da kısık oluşu da titreşimin genişliğine bağlıdır. Titreşim şiddeti arttıkça sesin gürlüğü de artar. Sesin şiddetini belirleyen birime desibel denir. Normal konuşma 40-60 desibel, trafik gürültüsü 70-90, acı veren ses şiddeti 120 desibel dolayındadır.

UZAM: Sesin süreklilik halidir.

VURGU**:** Sesin çeşitli aralar ile kuvvetli veya hafif ; uzun veya kısa şekilde çıkarılmasıdır.

Müzikte Temel Bilgiler

***PORTE** (Dizek)* : Beş paralel çizgi veya dört eşit aralıktan oluşan, notaları yazmaya yarayan şekle denir.

NOTA: Müziğin alfabesidir. Seslerin tonlarına göre sınıfsal tanım şeklidir. Doğadaki sesleri okuyabilmek ve yazabilmek için kullandığımız işaretlerdir. Notalar, Dizekte konulduğu yerlere ve biçimlerine göre seslerin süresini belirtir. Dilimizde nota sözcüğü, bir sesin adı ya da yazılı simgesi olarak da kullanılır. Biçim bakımından notaların biraz farklı olmasının kaynağında, süre uzunluğunu göstermesi vardır.

NOTASYON: İlkçağlardan günümüze uzanan süreçte geliştirilerek kullanılan müzik yazı sistemidir.

Müzik yazısı yalnızca bir saptama aracı değildir. Müziği yazmak için kullanılan işaretler bütünü şeklindeki tanım yetersizdir. Müzik yazısı, müziği saptamakla kalmamış, aynı zamanda biçimlendirmiştir. Başlangıçtaki melodilerin unutulmasını önlemek ve gerektiğinde yeniden seslendirilmesini kolaylaştırmak amacıyla kullanılan işaretlerin, zamanla belirli toplum ve kültürler tarafından benimsendiğini ve ortak olarak kullanılan müzik yazılarına dönüştüğünü görüyoruz. Bu konumuyla müzik yazıları, müziği ulaştırma işlevini de taşımış, daha sonrada bir tasarım aracı niteliğini kazanmıştır. İşte bu aşamada geleneksel müzikler ile sanat müzikleri arasında kesin bir farklılık oluşmaya başlamıştır. Geleneksel kültürlerin müzikleri, kendi çizgisini sürdürüp belirgin bir gelişme gösteremezlerken, müzik yazısını bir tasarın aracı olarak kullanmaya başlayan kültürlerin müzikleri de çok seslilik başta olmak üzere çok önemli gelişmeler kaydedilmiş, böylece klasik müzik dediğimiz üst düzeydeki uluslararası sanat müziği ortaya çıkmıştır. Önemli olan, müzik yapısı kullanıp kullanmama, ya da hangi müzik yazısı kullanılıp kullanılmadığı değil, ne amaçla ve nasıl kullanıldığıdır.

Müzik yazısının getirdiği tasarlama ve planlama olanağı olmasaydı, ilham gelince hemen oracıkta yapılıveren geleneksel doğaçlamaların ötesinde, son derece yoğun ve ince hesaplamaları gerektiren, her biri insan zekâsının yüksek düzeydeki ürünleri olan operalar, sonatlar, senfoniler vb. yazılamazdı.

Beethoven'in senfoniler bestelerken her bir notayı kaç kere yazıp silmiş olduğunu ve aradığı en mükemmel etkiyi bulup ona son biçimini verinceye kadar kaç kez değiştirdiğini düşünecek olursak, yaratıcılıkta tasarımın değerini abartmadığımız anlaşılacaktır.

Notaların yazılması, 1980'li yıllara kadar el emeğiyle yapılan hattatlık benzeri bir sanattı.

***ANAHTAR** (Açkı)*: Dizekte başladığı çizgideki notaya adını veren, notaların okunmasını ve isimlendirilmesini sağlayan işaretlere "**Anahtar**" denir. Anahtar dizeğin baş tarafına konur. Müzikte 3 temel anahtar vardır. (Do, Sol, Fa) Bu anahtarları Dizekte değişik yerlerde kullanarak toplam 7 anahtar elde edilir.

Adlarından da anlaşılacağı üzere, her anahtar belli bir notayı belirler. Örneğin, sol anahtarını çizmeye başlanan nokta, dizeğin ikinci çizgisindendir. Böylece bu anahtar kullanıldığında SOL notasının dizekte ikinci çizgiye yerleştirilmesi gerektiğini açıklanmış olur. Dizek üzerindeki öteki notaların adları da buna göre belirlenir.

Fa anahtarı, kalın sesleri yazmak için kullanılır. Dizekte iki değişik yere konur. Üçüncü ya da dördüncü çizgi.

Do anahtarı dört şekilde yazılır. Dizeğin birinci, ikinci üçüncü, dördüncü çizgisine konur.

***VURUŞ*:** Notaların sürelerini belirlemek için elle yaptığımız sayma hareketine "Vuruş" denir.

***ÖLÇÜ*:** Bir müzik eserinde kullanılan nota birimlerinin zaman ve sayılarının belirlendiği bölümlerin her

Müzikte Yardımcı İşaretler

TACET: Birkaç bölümden oluşan çalgı ve ses toplulukları için yazılan eserlerde, bölüm boyunca süren Tacet terimi kullanılır. Latince *tacet* "susma" anlamındadır.

AKOLAT: Piyano, org, arp gibi geniş sesli çalgılarda iki dizek kullanılır. Bu iki dizeği birleştiren işarete "akolat" denir.

PERDELER

Müzikte farklı ses frekanslarını içeren ses aralıklarına perde denir

Dizilerde yer alan komşu notalar arasındaki uzaklıklar eşit değildir. Bu uzaklıklar, tam perde ve yarım perde olmak üzere ikiye ayrılır.

Tam perde, iki tane yarım ses aralığıdır. (DO-RE), (RE- Mİ), (FA- SOL), (SOL-LA), (LA- Sİ).

Yarım perde: uluslararası müzikte en küçük ses aralığına yarım perde denir.

(Mİ- FA), (Sİ- DO).

DİYATONİK VE KROMATİK YARIM PERDE

Aralarında yarım perde uzaklık olan iki komşu notanın adları değişikse, buna diyatonik yarım perde denir; örneğin DO ve RE Bemol.

Aralarında yarım perde uzaklık olan iki komşu notanın adları aynı ise, buna kromatik yarım perde denir. Örneğin DO ve DO DİYEZ Kromatik yarım perdeyi oluşturur.

Adları değişik olan, ama aynı sesi veren iki nota sesteştir. Örneğin DO DİYEZ ve RE BEMOL sesteşlik oluşturur.
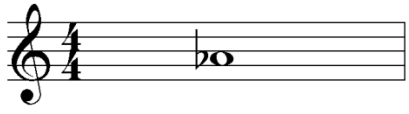
BONA: Notaların sürelerinde isimlendirilerek, ezgisel sesleri vermeden usulüne uygun okumaktır

SOLFEJ: Notaları süreleri içinde ezgisel olarak, isimlendirilerek usulüne göre okumaktır

MAKAM: bir ezgiyi oluşturan dizi, ses ilişkileri, güçlü perde, inicilik – çıkıcılık, perdeler, koma değerleri, ses genişliği gibi birçok öğeyi barındıran ve eserin ses dünyasını ifade benzerlikler bütününe ''makam'' denir

Ses Değiştirici İşaretler (Alteresyon)

Müzikte beş tane ses değiştirici işaret vardır
BEMOL: Önüne geldiği notayı yarım ses, bir perde kalınlaştırır.
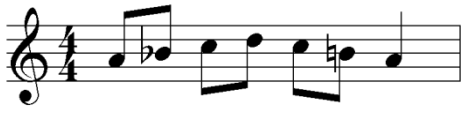

ÇİFT BEMOL: Önüne geldiği notayı tam ses, iki perde kalınlaştırır.

DİYEZ: Önüne geldiği notayı yarım ses, bir perde inceltir.

ÇİFT DİYEZ: Önüne geldiği notayı tam ses, iki perde inceltir.

BEKAR: Bemol ve Diyez ile değişime uğramış sesleri eski haline dönüştürür.

Ses değiştirici işaretler notanın sol tarafına konur. Bemol ve Diyez hangi aralıkta veya çizgide ise o aralıktaki veya çizgideki notanın adıyla isimlendirilir. Sib Do# gibi Bemol ve Diyezler rast gele değil belirli bir sıra içinde yazılır. Yazım önceliği Bemol'ündür.

DONANIM: Bir müzik eserinde parçanın başında sol anahtarı, ses değiştirici işaretler ve ölçü sayısının yazılı olduğu bölüme "Donanım" denir.

Müzikte Nitelik

Bir müzik eserinin iyi ya da kötü olduğunu belirlemek, tamamen öznel bir değerlendirme konusu değildir. Her alanda olduğu gibi, müzikte de belirli değer ölçüleri vardır. Müziğin niteliğini ortaya koyan ve birbirine bağlı bulunan başlıca olgular şöyle açıklanabilir.

Canlılık: Zor tanımlanan, ama kolay tanınan bir niteliktir. Örneğin, amaçsız şekilde gezinen bir melodi 'canlı' değildir. Müzikte canlılık, çabuklukla da eş tutulmamalıdır.

Orijinallik: Besteciler genelde taklitçilikten yola çıkar, ama yaratıcı yeteneği ölçüsünde kendi özgün sesini bulur. Özgünlük, müziğe değer katan bir özelliktir.

İşçilik: Büyük eserler kuşkusuz ki büyük eserlerin ürünüdür; ancak işçiliği zayıf olan, özenle çalışmamış bir eserin niteliği de zayıflar.

Denge: Her müzik eserinin belli bir çerçevesi bulunur. Müzik eseri bu çerçeve içinde yer alan gerilim ve çözülümlerin, karşıtlık ve uzlaşıların yarattığı dengeyle estetik değerini yükseltir.

Düşünce ve buluş: Bütün sanat dalları gibi müzik de kendi dilindeki buluşlara dayanır. Buluş zenginliği, müziğin yaratıcı üstünlüğünü sergiler.

Duyarlılık: Müziğin duyguları ifade etmekte gizemli özellikleri vardır. Müziksel duyarlılığın gizemi, müzik dilinde ifadesini bulan kelebeklerin dokunulmaz kanatları gibidir.

Tarih sınavından süzülen yargı: Bütün yargılardan öznel taraf olabilir, ama tarihin yargısı nesneldir. Yüzyıllar boyunca yaşayan bir müzik eseri, niteliğindeki kalıcı cevheri kanıtlamış demektir.

Müzik Aleti Öğrenmede Uygulama ve Uygulamanın Etkileri

Öğrenmenin bazı biçimlerinde ciddi bir rol oynayan ikinci ve değişik bir tekrar yöntemi uygulamadır**.** ***Kazanılan becerilerin hemen hepsi, ister aritmetik, yazı ve satranç ustası olmak için gereken zihinsel beceriler, ister bir aleti kullanma becerisi ya da belli bir spor dalında gösterilen yetenek veya bir müzik aletini çalma becerisi olsun, uygulamayı gerektirir***. Matematik, satranç, spor ya da müzik fark etmez, özel kabiliyet gerektiren bir alanda son derece yetenekli olduğuna inanılan kişilerin bile ciddi bir ilerleme kaydetmeleri için uzun süreli bir eğitim ve uygulama dönemine gereksinimleri vardır. Başka uzmanlık alanları kadar, doğuştan gelen yeteneklerin ciddi katkıda bulunduğuna inanıldığı uzmanlık alanları için de bu geçerlidir. Genellikle uzmanlık düzeyini yükseltmek için kayda değer bir uygulama süresine ihtiyaç vardır.

Örneğin, bir müzik aletinin üstadı olduğunuzu düşünün**. Piyanoda kayda değer yetkin bir amatör olabilmek, bazı müzik kurullarının sekizinci derece olarak belirlediği düzeye erişebilmek için uygulamaya harcamanız gereken süre 3 bin 500 saattir**. Bu oldukça uzun bir süredir, kabaca on yıl boyunca her gün bir saat çalışmayı gerektirir. Elbette bazı genç yorumcular uygulamaya daha az zaman ayırarak da bu seviyeye gelebilir, ancak uygulama süreleri verdiğimiz süreden çok da kısa değildir (Sloboda et al.,1996)

Genelde bazılarının hiç uygulamaya ihtiyacı olmaksızın başarılı olabilecek denli yetenekli olduğuna inanılsa da, aslında bu doğru değildir. Yani bazı kişiler 3 bin 500 saat yerine2 bin 500 saat ya da nadiren bin 500 saatlik pratikle sekizinci derece sınavlarında başarılı olabilseler de, pratiğe sadece 500 saat ayırarak başarılı olan bir kişi çıkmamıştır.

Birçok kişi uygulamanın pek de önemli olmadığını, doğuştan yetenekli olmak gerektiğini düşünür. Ancak araştırma sonuçları, bu görüşle çelişiyor. Uygulama çok önemlidir. En azından beceri gerektiren bazı alanlarda, müzik gibi örneğin, kişinin uygulamaya ayırdığı toplam zamanın ilerlemesini belirleyecek tek önemli olgu olduğu gerçeği, uygulamanın gücünü gösterir. Üstelik araştırmacılar pratik konusunda kaba ölçütler kullandıkları, örneğin pratiğe harcadıkları zaman konusunda kişilerin pek de iyi olmayan hafızalarına dayanıp gençliklerine dair anlattıklarını dikkate aldıkları, pratiğin niteliğini tamamen göz ardı ettikleri halde durum böyledir. Sunulan kanıtlardaki bütün bu eksiklere karşın pratiğe ayrılan zamanın önemli olması, uygulamanın mutlaka gerekli olduğunu, genelde algılandığı halinden daha da önemli olduğunu gösteriyor.

Pratiğin gerçekten etkili olması için öğrenciye uygun biçimde, iyi tasarlanmış olması gerekir. Daha önce birisinin yönetiminde gerçekleştirilen bir etkinliği basitçe tekrarlamanın pek bir yararı yoktur. Uygulama daha çok, kişinin istediği beceriyi kazanmak için geliştirmesi gereken etkinliklere yoğunlaşmalıdır.

Aynı zamanda uygulamanın, bilinçli ve yoğun olması gerekir. Düzenli olarak golf ya da tenis, briç gibi oyunlar oynayıp hiçbir gelişme kaydetmeyen birçok kişi vardır. Ciddi bir gelişme için uygulamanın eksiksiz olması, kusurlu yönlerde arınmış olması, yoğunlaşan sayısız tekrara dayanması gerekir. Bu yüzden de iyi bir piyano, gitar veya bağlama hocası öğrencisinden bir dizi parmak hareketini durmadan tekrarlamasını, bir tenis hocası genç bir oyuncudan henüz beceremediği bir vuruşu defalarca yinelemesini isteyebilir. Sadece notaları çalmak ya da tenisten zevk almak, en yüksek standartlara ulaşmak için yeterli değildir.

Bizim konumuz olan halk müziği ve bağlama eğitiminde benzer özellikler gösterir. Doğru bir metot ve iyi bir kurumda alınan eğitimle, bağlamayı tanımak, bağlama üzerinde farklı dizilerde, farklı pozisyonlarda eserler çalabilmek içinde uzun bir süre gerekmektedir. Bağlamada belli pozisyonları çalabilmek için tahmini önerilen eğitim süresi yıllık 200 saattir. Yalnız bu süre pratiğe ayrılan süre değildir. Bu süre bir eğitmenin gözetiminde alınan ders saatidir. Öğrencinin yapması gereken eğitmenin vermiş olduğu bilgileri tekrarlamasıdır. Bağlama eğitiminde tekrar ve egzersiz çalışmaları çok önemlidir. **Bağlama eğitimine başlayan öğrenci**

Sonuç

İster ezber ve kendi kendine sınav şeklinde olsun, ister uygulama; **tekrar kesinlikle öğrenmenin en önemli bileşenlerinden biridir.** Tekrar, alıştırma ve uygulama tekdüze etkinlikler olarak değerlendirildiğinden olsa gerek, genellikle hak ettiği ilgiyi görmezler. Fakat öğrenme söz konusu olduğunda , genç bir insanın günlük hayatının en önemli parçası sıradan tekdüze etkinliklerdir; ilginç, heyecan verici olaylar ya da başkalarının dikkatini çeken anlamlın gelişmeler değildir. Beceri ve yetkinlik kazanmak büyük ölçüde, tekrar ve uygulamanın önemli bir rol oynadığı öğrenmeye yönelik sık ve düzenli faaliyetlerle gerçekleşen hızlı ilerlemeye bağlıdır.

Öğrenmenin bazı biçimlerinde ciddi bir rol oynayan ikinci ve değişik bir tekrar yöntemi uygulamadır. ***Kazanılan becerilerin hemen hepsi, ister aritmetik, yazı ve satranç ustası olmak için gereken zihinsel beceriler, ister bir aleti kullanma becerisi ya da belli bir spor dalında gösterilen veya bir müzik aletinin çalma becerisi olsun uygulamayı gerektirir.***

Matematik, satranç, spor ya da müzik fark etmez, özel kabiliyet gerektiren bir alanda son derece yetenekli olduğuna inanılan kişilerin bile ciddi bir ilerleme kaydetmeleri için uzun süreli bir eğitim ve uygulama dönemine gereksinimleri vardır.

Öğretmede; ***önemli olan öğrencinin zihinsel olarak ne yaptığıdır. Öğretmek ancak ve ancak, öğrencilerin hafızalarında saklayabilecekleri ya da öğrenebilecekleri bilgileri üretmelerini sağlayan zihinsel faaliyetler içine girmelerini sağladığınızda etkili olabilir***.

Öğrenme süreci üzerinde etkili olan unsurlar

1- Öğrenme sürecindeki zihinsel faaliyetler

2- Sürekli tekrar

3- Tekrarda süreklilik

4- Var olan bilgilerin üzerine yenilerin eklenmesi

5- Doğru bir metotla çalışılması

Öğrenme her zaman, öğrenen bireyin zihinsel faaliyetlerde bulunmasını gerektirir.

Öğrencilere nesneler hakkında soru sorma yönteminin, öğrenme sürecinde daha etkili olduğunu da söyleyebiliriz.

– Öğrencilerin zihinsel faaliyetlerinin öğrenmeye katkıda bulunmasının bir başka yolu da yeni bilginin bir yapıya yerleştirilmesi ya da örgütlenmesidir.

- Öğrencilerin öğrenmeleri gereken bilgiyi ya da belli bir yapı içine yerleştirmesine yönelik zihinsel bir stratejinin, öğrenme kapasitesi üzerinde büyük bir etkisi olduğunu gösteriyor.

Halk Müziği

Halk müziği notalarla değil, insandan insana aktarılarak yaşayan bir müzik türüdür. Halk müziğinin başlıca özellikleri

-Sürekliliğinin bulunması, yüzyıllar boyunca yaşaması

-Kuşaktan kuşağa aktarılması nedeniyle sözlerin ve melodilerinin değişmesi

-Gelenekselleşmesi; halk tarafından genel kabul görerek yerleşmesi

Dünyanın neresinde olursa olsun halk şarkıları, kent kültürünün dışında üretilmiştir, kent kültürünü yansıtmaz. Bu müzik ve onun eşliğinde yapılan danslar, kırsal kesimin yaşamında kendine özgü anlam ve amaçlar içerir. Halk şarkılarında kırsal yaşamından kesitler ve doğa betimlemeleri yer alır. Ana tema aşk tır. Yöresel dil ve üslup özelliklerini yansıtır, onları dile getirir.

Anlatılanlarda sanat kaygısı, yapmacık bir değiş, böbürlenme, kabalık, sertlik, ikiyüzlülük yoktur. Gösterişten arınmış, alçak gönüllü, yalın, gerçekçi içtenlikli, yürekten gelen bir değiş yeter ona.

Halk müziğinin sanat müziğine olan etkileri, halk müziğinin özellik ve nitelikleri üzerinde durmayı hele her şeyden önce halk müziğinin tanımını vermeyi gerektirir. Bugün halk müziği deyince, bir yandan halkın yarattığı, öte yandan da halkın sevdiği, beğendiği çoğunlukla dinlediği müzik anlaşılır. Genellikle halk çoğunlukları, halkın yarattığı, demektir ki belirli bir yaratıcısı olmayan müziği ya da bu türlü bir müziğin doğurduğu alışkanlıklara uygun müziği beğenir, dinler. Bu müziğin çoğunluklarca, sanat müziğine kıyasla benimsenmiş olması yalınlığı kolay anlaşılması dolayıdır.

Halk müziği, sanat müziği oluşumunu koşullayan bireysel bilinçten uzak olarak, genellikle sözle ya da dansla birleşerek, söze ve dansa seslerle bir yardımcı ortam sağlama dürtüsüyle kendiliğinden doğaçtan var olur. Demektir ki, halk müziği oluşumunda, sanat müziği nitelendiren yaratış bilinci yoktur. Bu bilincin gereği olan evrim amacına, bu müziği geliştirme ve olgunlaştırma isteğine, halk müziği söyleyicilerinde ya da çalgılarında rastlanamaz. Bu yüzden bugün halk müziği, eski çağlarda ne türlü bir müzik uyguladığı yolunda yapılan araştırmalarda bir başvurma, sanıları destekleme ortamı olarak kullanılmaktadır. Bundan da anlaşılabilir ki türlü bölgelerin, türlü ülkelerin halk müziği tarihin karanlık çağlarından bugüne pek az gelişmiştir. Bundan başka sanat müziği, halk müziğini etkilemiş de değildir. Sanat müziğiyle ilgilenen kişilerin gelişmiş bir görgü ve bilgi katına, genel anlamıyla "kültür" katına erişmiş olmaları gerektiği için, halk müziği yapan kişilerse çoğunlukla uygarlık çevrelerinden uzak bulunduklarından, uygarlık çevreleri içine girdiklerinde, uygarlık bilincine vardıklarında, sanat müziğini çoğunlukla ya karşı koyulması ya da "bilinmezliklerine" bir türlü varamayacaklarını sandıkları için karşısında korkuyla karışık bir saygı duruşuna geçilmesi, eninde sonunda ilgilenmesi gereken apayrı bir dünya gibi gördüklerinden, bu ilgiyi kendi benliklerinde uyandıramamışlardır. Buna karşı, sanat müziğinin açık düşünüşlü, uyanık, aydın yapıcısı, halk müziğiyle -tek başına bir ilgilenme ve inceleme amacıyla "intellectuel" bir gereksinmeyi doyurmak için bile olsa- ilgilenmiş, sonuçta halk müziği, çoğunlukla gereksizce, sanat müziğini etkilemiş ve yöneltmiştir.

Halk müziği, dürtüyle, sezgiyle, içgüdüyle, doğaçtan yapılan, hem de çevrenin alışkanlıklarını gözeterek yapılan bir müzik olduğu için, "ulusal nitelikler" denen öğelerin bir yankısı sayılır. Dolayısıyla halk müziği inceleyicileri, türlü halk müziklerinin ritimleri, biçimleri, melodileri, çalgıları, söz ve müzik birleşmeleri gibi öğelerine bakarak, bu müziklerle ırk ya da ulus müzikleri, yaşama koşulları, iklim ve toplum durumları, dil ve

TÜRKÜ

Türkü halk müziğinin nicelikleri, nitelikleri, özellikleri, etnologya ve etnografya çalışmalarında, kıyaslama yoluyla, az çok güvenilir öğeler olarak kullanılmaktadır. Çünkü bilinmektedir ki halk müziği öğeleri, ses dünyasının en az gelip geçici, en direngen öğeleridir. Birtakım ses dizilerine, birtakım çalgı tınılarına kapılan bir ilkel toplum onları bir daha kolay kolay bırakmaz. Bırakmadığı gibi geliştirmez ve değiştirmez de. Birleşik Amerika gibi çağdaş uygarlığın en yüksek katına varmış, bu uygarlığın sağladığı ortamlarla sanat müziğini topraklarının dört bucağına yayma ortamlarını geliştirmiş bir ülkede, Amerika bulunmadan önce o topraklarda yaşayan Kızılderililerin olsun, türlü dış ülkelerden göçüp gelenlerin olsun, halk müziklerinin değişmeden süregelmekte olması, bu direngenliğin en çarpıcı örneğidir. İngiliz, Alman, İskoç, İspanyol ve zenci halk müzikleri Amerika'da kendi başlarına yaşadıkları gibi, bir yandan da, özellikle sığır çobanlarının müziğinde, birleşik etkiler durumunda kendilerini göstermektedirler. Öte yandan, Kızılderili müziğinin de, özellikle ses dizilerinde, Çin, Rus ve İskoç müziğiyle birçok ortak yanı olmasının nedeni, henüz, inanılır bir açıklamaya bağlanmış değildir.

Türkü, Türk halk müziğinin en tanınmış formudur. Türkçe telaffuzla uydurulmuştur. Klasik Musiki'deki şarkı formuna karşılıktır. Böylece, musikinin en son safhası olan forma bakımından da Türk halk ve klasik musikileri arasında ayniyet görülür.

Türkü güfteleri çok defa hece vezni ile bazen vezinsizdir; fakat aruz görülmez. Kafiyeler yarım kafiye olabilir ve çok defa cinaslıdır. Kafiye bozukları çok fazladır. Güfte ekseriya belirli ve düzgün bir şekil göstermez. Mana perişan halde olabilir. Hatta manasızları çoktur. Fakat son derece manalıları da mevcuttur. Hecenin, halk şiirinde kullanılan kısa vezinleri görülür. Türkü de şarkı gibi çok defa 4 mısra olmakla beraber 5,6,7,8,9,10,11,12 mısra da olabilir. Fakat fazla uzunları nadirdir. Ekseriya birkaç (çok defa) kıt'adır. Her kıt'a sonunda nakarat vardır. Nakarat birden ziyade mısra da olur ve karar nakaratta verilir. Meyan kısmı mevcut ve geçkiye mahsustur. Şarkıda mısra, türküde kıt'a ehemmiyetlidir. Anadolu ve Rumeli türkülerinde en fazla Uşşak, Hüseyni, Karcığar, Muhayyer, Hicaz, Gerdaniye, Segâh, Hüzzam, Bayâtî, Evç, Çargâh, Rast, Mâhûr gibi makamlar görülür. Kars yöresinde Buselik çok kullanılır. Bazı bölgelerde, mesela Kerkük'te Saba ("kalenderi" denir.) çoktur. Sûznâk, Kürdî'li Hicazkâr, Ferahnâk, Sûz-i Dil, Sultanîyegâh gibi klasik musikiye has yeni ve tekellüflü makamlar yoktur. Hicazkâr mevcuttur. Elimizde mevcut türkülerin hepsinin sahibi meçhuldür. Belirli bölgelerde teşekkül etmiş ve halkın müşterek maşeri dehasına mal olmuşlar. Klasik bestekârlar da bunlara "şarkı" denmesine rağmen gerçekte türkü şeklini kullanmışlardır. (Mustafa Çavuş, Dede, Dellâlzâde, Şakir Ağa vs). Tabii klasik bestekârların "şarkı" denen türküleri, seyir, usul vs. bakımından klasik kaidelere uygundur. Esasen mesela birçok Rumeli türküsünün klasik eğitim görmüş bestekârların eseri olduğu muhakkaktır. Elimizde derlenmiş, notaya ve banda alınmış birkaç bin türkü vardır. Türkü, bu mahsullerin müşterek ismidir. Aslında bir kısmı türkü değil, koşma, semai, kayabaşı, uzun hava vs' dir. Saz şairlerinin ilkel deyişleri türkü sayılamaz. . Bunları musiki eseri değil, sazla okunan manzum sözler kabul etmek gerekir. Ekseri türküler parlak ve güzeldir. Güzel olmayanlar unutulur, söylenmez. Klasik musiki tekniği ile aynıdır. Üslup farkı vardır. Daha işlenmemiş ve saf musiki eserleridir. Klasik musikiye kapalı kalmış bazı çevreler, bu hükmün dışındadır. Bir musiki görgüsüzlüğü içinde teşekkül eden bu mahsuller, musiki san 'atını değil, sadece folkloru ilgilendirir. Türkü umumiyetle şarkıdan daha serbest bir şekildir.

Eskiden klasik musikide Türkü, klasik bestekârların hece vezni ile yazılmış güftelerine denirdi. Bunlar hafif parçalardı. XV-XVII. asılarda çok kullanılmıştır ve şüphesiz halk şiir ve musikisinin tesiridir. Klasik bestekârlardan çoğunun böyle türküleri vardır. Fakat çok azı zamanımıza gelebilmiştir. Halkın ortak malı olan bir

Halk Müziğinde Kullanılan Sazlar

Halk Müziği'nde sazlar, çalışları ve yapılarına göre dört grupta toplanmıştır. Bunlar: Mızraplı (tezeneli), Üflemeli, Yaylı ve Vurmalı sazlardır.

A) Mızraplı (Tezeneli) sazlar: Mızraplı, tezeneyle çalınan sazlardır. "Saz" olarak adlandırılan bağlama ve ailesi ile bir Azeri sazı olan "Tar" bu grubu oluşturur. **(**Tambura, Bağlama, Cura, Meydan sazı, Çöğür, Kopuz, vb.)

Bağlama Ailesi:

Bağlamalar da akort şekilleri ve çalınış biçimlerine göre adlandırılmıştır. Bu adların toplamına kısaca "Düzen" denmiştir. Kullanılan en yaygın düzen ve akort şekilleri şunlardır:

Bağlama Düzeni için **alt tel *RE*, orta tel *SOL*, üst tel *LA* olarak akortlanır**. Bu düzenle daha çok deyişler ve aşılama çalınır.

Bozuk düzen için **alt tel *"LA"*, orta tel *"RE"*, üst tel i se *"SOL"* sesine akortlanır**. En yaygın düzendir.

Müstezat düzeni için **alt tel *"LA"*, orta tel *"RE"*, üst tel ise *"FA" sesine akortlanır.***

Misket düzeni için **alt tel *"LA"*, orta tel *"RE"*, üst tel ise *"FA#" sesine akortlanır.***

Bu düzenlerin dışında bölgelere göre değişik adlar alan düzenlerimiz vardır. Ayrıca burada verilen sesler aralıkları anlatabilmek için verilmiş rumuz isimlerdir. Bunun nedeni, bağlamaların boyutlarına göre alt telin çekildiği sesin değişebilmesidir. Böylece orta ve üst telin sesleri değişir. Mesela alt tel "RE" ye çekilirse bozuk düzen akordu

RE – SOL - DO olur.

(Bağlama, Divan Sazı, Oniki Telli, Tambura, Çöğür, Cura, Bozuk)

B) Yaylı Sazlar: Yayla çalınan tüm sazlar "yaylı sazlar" grubunda toplanır. Teller dörtlü aralıklarla akortlanır. Kabuk, Keman ve Karadeniz Kemençesi en tanınmış örneklerdir. (Iklığ, Kemençe, Kabak Kemane, Keman, vb.)

Halk Müziğinde Kullanılan Usuller

USUL NEDİR? Halk müziğinde, bir ölçü içerisinde uzun ve kısa sürelerin tartımsal olarak seslendirilmesinden ortaya çıkan geleneksel kalıplara usul denir. Tartım ise; herhangi bir müzik yaratısında, ezgisel akışı belirleyen ve birim olarak saptanan sürelerin kümelenişi ile bunların vurgulanışlarından birleşen kalıplara tartım denir.

Bir bakıma usul kalıpları tartım kalıplarını oluşturmaktadır. Türk halk müziğinde usul kavramı kullanılmaktadır. Halk müziğinde değişik dönemlerde, değişik adlar ve ayrımlarla anlatılmıştır. Bu konuda ilk çalışma Muzaffer Sarısözen(1899-1963) tarafından yapılmıştır. Sarısözen usulleri üç ana sınıfta toplamıştır. 1-ana, 2- birleşik, 3- karma

Halk müziğinde kullanılan usulleri çeşitli şekillerde sınıflamak mümkündür. Sözgelimi, usuller uzunlukları bakımından küçük usuller ve büyük usuller diye de sınıflandırabiliriz.

1- Düz usuller: eşit uzunluktaki kümelerden birleşen bir tartım (6/8'lik ve 4/4 lük ölçüleriyle verilmiş tartımlar) ve böyle bir tartımı gerçekleştiren usullere düz usuller denir. Ör 2/4'lük, 4/4'lük, 3/4 ' lük , 3/8'lik , 6/8'lik..... vb
2- Aksak usuller: aksak usuller eşit uzunluktaki kümeler ile eşit uzunlukta olamayan kümelerin bir araya gelmeleriyle oluşurlar. Örneğin birinci küme 2, ikinci kümesi 3 birim boyunca olan ve 5/8'lik ölçüyle gösterilen tartım aksak usuller olarak adlandırılırlar. Başka ülkelerdeki ezgiler ile halk müziğindeki ezgiler usul açısından karşılaştırıldığında, halk müziğinde düz usullerden başka aksak usullerde olabildiğince mevcut olduğu görülecektir. Kimi balkan ülkelerinde de aksak usuller olmasına karşın ülkemizdeki kadar belirgin ve zengin değildir. Örnekler 5/8'lik , 7/8'lik, 8/8'lik,9/8'lik, 10/8'lik, 9/16'lık, 7/16'lık, 9/4'lük .....vb.

Halk müziğinde kullanılan usuller 3 grupta toplanmıştır.

1) ANA (Basit Usuller) : Ana usuller; 4 zamanlı, 3 zamanlı, 2 zamanlı olmak üzere üçe ayrılır.
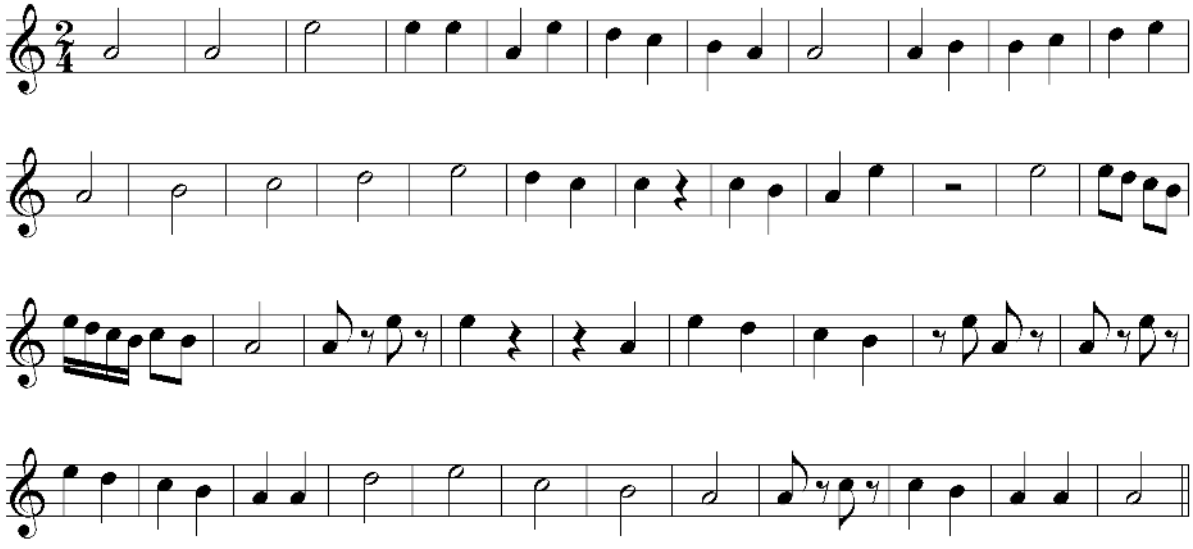
Dört zamanlı (vuruşlu) ana usuller: Halk müziğinde çok önemli bir yer tutarlar. Bu usul türüne Anadolu'nun birçok yerinde rastlanmaktadır.

Üç zamanlı (vuruşlu) ana usuller: Ülkemizin her bölgesinde karşılaşırız. En yoğun olarak karşılaştığımız bölgeler; Güneydoğu ve Kuzeydoğu'dur. Ağır üçlüler, Gaziantep, Urfa, Elazığ'da; hareketli olanlar, Kars ve Muş dolaylarındadır.
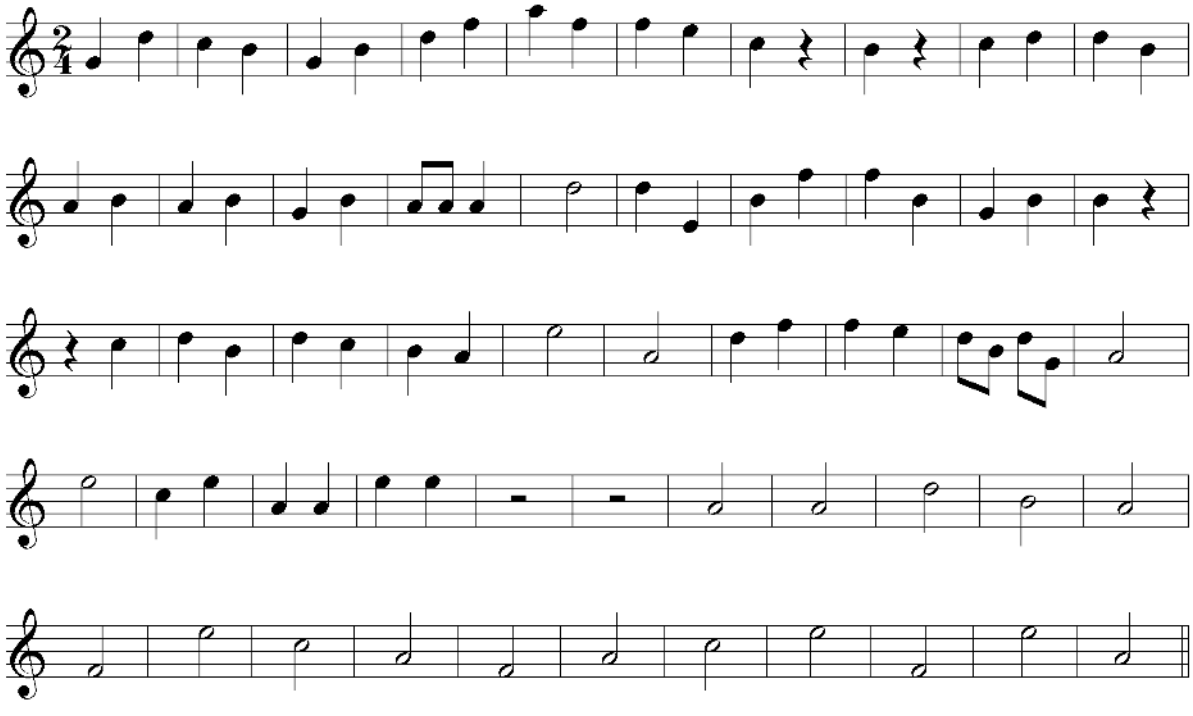
İki zamanlı (vuruşlu) ana usuller: Ülkemizin bütün yörelerinde görülür. En yoğun olarak görüldüğü bölge, Orta Anadolu'dur. İki zamanlı usullere en çok oyun havalarında rastlarız

2) BİRLEŞİK USULLER: En az iki veya daha fazla usullerin birleşmesinden oluşur: 5, 6, 7, 8, 9 zamanlıdır.

1

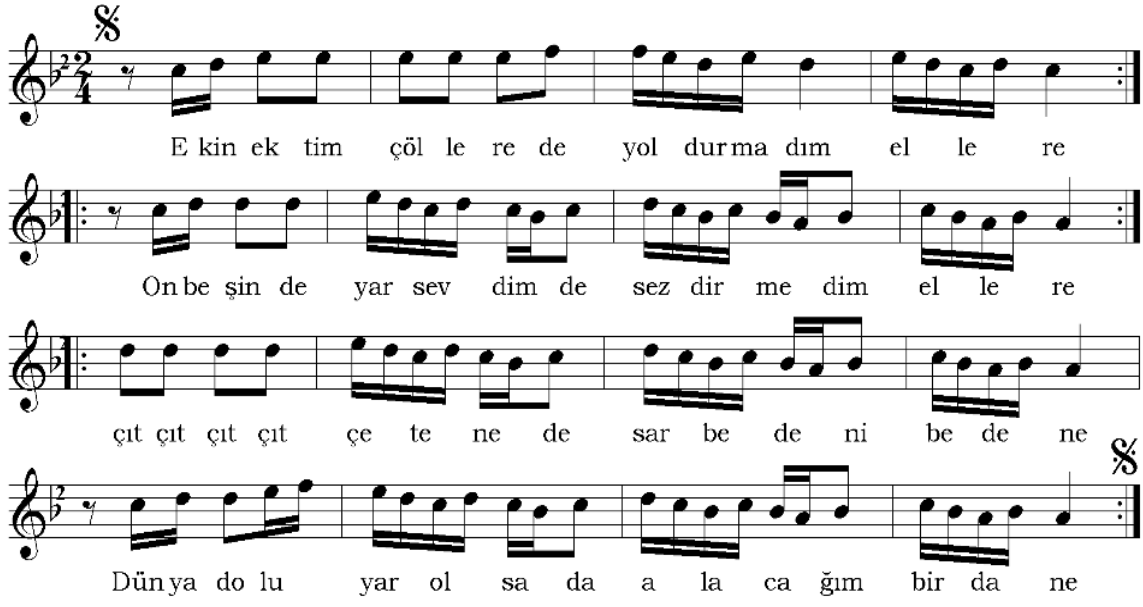

2

EKİN EKTİM ÇÖLLERE

Yöresi: Ladik *Derleyen:*

Ekin ektim çöllere de
Yoldurmadım ellere
Onbeşinde yar sevdim de
Sezdirmedim ellere

Çıt çıt çıt çıt çetene de
Sar bedeni bedene
Dünya dolu yar olsa da
Alacağım bir tane

Ekin ektim gül bitti de
Dalında bülbül öttü
Ötme ey garip bülbül de
Yarim aklıma düştü

Çıt çıt çıt çıt çetene de
Sar bedeni bedene
Dünya dolu yar olsa da
Alacağım bir tane